

สารคดีโทรทัศน์วัฒนธรรม
จังหวัดกำแพงเพชร
ตอน อ้าเภอพรานกระต่าย

เอกลักษณ์ภาษาถิ่น ทินอ่อนเมืองพาน
ตำนานถ้ำกระต่ายทอง เห็ดโคนดองรสดี

บทโทรทัศน์
อ.สันติ อภัยราช

อาจารย์ ๓ ระดับ ๙ ครูเชี่ยวชาญ
อดีตประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร ๓ สมัย
ผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม จังหวัดกำแพงเพชร

สารคดีโทรทัศน์วัฒนธรรม
จังหวัดกำแพงเพชร
ตอน อำเภอปรางกระต่าย

เอกลักษณ์ภาษาถิ่น หินอ่อนเมืองพาน
ตำนานถ้ำกระต่ายทอง เห็นโคนดองรสดี

บทโทรทัศน์

อาจารย์สันติ อภัยราช

อาจารย์ ๓ ระดับ ๙ ครูเชี่ยวชาญ

อดีตประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร ๓ สมัย

ผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม จังหวัดกำแพงเพชร

อำเภอพรานกระต่าย

เอกลักษณ์ภาษาถิ่น หินอ่อนเมืองพาน ตำบลนาก้ากระต่ายทอง หेतโคนดองรสดี

เป็นคำขวัญประจำอำเภอพรานกระต่าย ที่แสดงให้เห็นภาพถึงภาพประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของอำเภอพรานกระต่ายอย่างชัดเจน อำเภอพรานกระต่ายเป็นอำเภอสำคัญอำเภอหนึ่งในจังหวัดกำแพงเพชร พรานกระต่ายเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ทางเหนือของจังหวัด มีฐานะเป็นอำเภอมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยได้รับจัดตั้งขึ้นเป็นอำเภอเมื่อปี ๒๔๓๘ เป็นส่วนหนึ่งในการปกครองของจังหวัดกำแพงเพชร มีมณฑลนครเป็นหน่วยปกครองส่วนภูมิภาคอีกชั้นหนึ่ง ชื่ออำเภอ “พรานกระต่าย” มีประวัติความเป็นมาเป็นตำนานเล่าขานกันมาหลายชั่วคนดังนี้

เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๑๔๒๐ เมืองพรานกระต่ายเป็นส่วนหนึ่งของเมืองบางพานมี มหาพุทธสาครเป็นกษัตริย์ ตัวเมืองตั้งอยู่ห่างจากอำเภอปัจจุบันทางทิศใต้ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร เมืองบางพานนั้นเจริญรุ่งเรืองมา เพราะตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มน้ำใหญ่ไหลผ่านจากกำแพงเพชรไปสู่ที่จังหวัดสุโขทัย จึงเป็นเส้นทางคมนาคมเมืองใหญ่และเป็นแหล่งนี้อันอุดมสมบูรณ์ บ้านเรือนเรียงขนานแน่นสองฝั่งคลอง ปัจจุบันมีเมืองเก่าแก่ทรุดโทรมอยู่ในป่ารกเป็นคันเมือง คูเมือง (วัดเก่าหลายแห่ง) หมู่บ้านในอดีตยังเป็นหมู่บ้านในปัจจุบันอยู่บ้าง เช่น วัดโคก บ้านวังไม้พาน และบ้านจำปีจำปา เป็นต้น สัญลักษณ์แห่งความเจริญสูงสุดก็คือการสร้างรอยพระพุทธรูปบาทจำลองสัมฤทธิ์ไว้ที่ เขานางทอง บนเขานางทองใกล้เมืองบางพาน ชื่อ “นางทอง” เป็นชื่อของมเหสีพระร่วง มีถนนจากสุโขทัยผ่านอำเภอพรานกระต่ายไปถึงจังหวัดกำแพงเพชร เรียกว่า “ถนนพระร่วง”

เขานางทอง

กล่าวกันว่าในปี พ.ศ. ๑๘๐๐ เศษ พระร่วงครองสุโขทัย ทรงมีนโยบายที่จะขยายอาณาเขตให้กว้างขวางและมั่นคง จึงดำริที่จะสร้างเมืองหน้าด่านขึ้นทุกที่ซึ่งได้รับสั่งให้นายพรานผู้ชำนาญเดินป่าออกสำรวจเส้นทางและชัยภูมิที่มีลักษณะดี กลุ่มนายพรานจึงได้กระจายกันออกสำรวจเส้นทางต่าง ๆ จนกระทั่งมาถึงบริเวณแห่งนี้ได้พบกระต่ายป่าขนสีเหลืองเปล่งปลั่งด้วยทองสวยงามมาก นายพรานจึงกราบถวายบังคมทูลขอราชานุญาตจากพระร่วงเจ้าเสด็จไปติดตามจับกระต่ายขนสีทองตัวนี้มาถวายเป็นราชบรรณาการถวายแด่พระมเหสีพระร่วง นายพรานจึงกลับไปติดตามกระต่ายป่า

ตัวสำคัญ ณ บริเวณที่เดิมที่พบกระต่ายได้ใช้ความพยายามดักจับหลายครั้ง แต่กระต่ายตัวนั้นสามารถหลบหนีไปได้ทุกครั้ง นายพรานมีความมุมานะที่จะจับให้ได้จึงไปชวนเพื่อนฝูงนายพรานด้วยกันมาช่วยกันจับ แต่ยังไม่ได้จึงอพยพลูกหลานพี่น้อง และกลุ่มเพื่อนฝูงต่าง มาสร้างบ้านถาวรขึ้นเพื่อผลที่จะจับกระต่ายชนสีทองให้ได้ กระต่ายก็หลบหนีเข้าไปในถ้ำซึ่งหน้าถ้ำมีขนาดเล็กนายพรานเข้าไปไม่ได้แม้พยายามหาทางเข้าเท่าไรก็ไม่พบจึงได้ตั้งหมู่บ้านขึ้นหน้าถ้ำเพื่อเฝ้าคอยจับกระต่ายชนสีทอง ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ซึ่งต่อมาหมู่บ้านได้ขยายตัวเป็นชุมชนขนาดใหญ่จึงได้เรียกชุมชนนั้นว่า “บ้านพรานกระต่าย” และเป็นชื่ออำเภอพรานกระต่าย ในสมัยต่อมา

ศาลเจ้าพ่อถ้ำกระต่ายทอง

ในปัจจุบันถ้ำที่กระต่ายชนสีทองหนีเข้าไปซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ถ้ำกระต่ายทอง” ได้รับการบูรณะใหม่เพื่อทำให้เป็นสัญลักษณ์ประจำท้องถิ่นและประชาชนก็เห็นความสำคัญของสถานที่นี้จำได้ช่วยกันดูแลรักษาตกแต่งบริเวณให้สะอาดมีอนุสาวรีย์ของนายพรานที่มาล่ากระต่าย มีอาคาร เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และสำคัญสำหรับ หมู่บ้านสมกับเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอพรานกระต่าย ถ้ำกระต่ายทองจึงเป็นตำนานที่ประชาชนเล่าขานกันต่อๆ มา และกลายเป็นอำเภอพรานกระต่ายในที่สุด ในปัจจุบันรัชกาลที่ ๖ เมื่อครั้งยังดำรงพระอิสริยยศเป็น สยามมงกุฎราชกุมาร ในรัชกาลที่ ๕ ได้เสด็จ เมืองพรานกระต่ายเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๑๕๐ ได้กล่าวถึงเมืองพรานกระต่ายว่า ถึงบ้านพรานกระต่ายจวนเที่ยง ที่บ้านพรานกระต่ายนี้ มีบ้านเรือนหนาแน่น ทุก ๆ บ้านมีรั้วกันเป็นอาณาเขต สังเกต ว่าบ้านช่องดี สะอาด เรียบร้อย เป็นระเบียบ จึงเข้าใจว่าราชกร ตามแถบนี้อยู่จะบริบูรณ์ ... สังเกตกิริยามารยาทเรียบร้อย ซึ่งทำให้เข้าใจว่าที่นี่จะเป็นเมืองอย่างโบราณกาล

นายพราน ศาลเจ้าพ่อกระต่ายทอง

ศาลเจ้าพ่อกระต่ายทอง

ศาลเจ้าพ่อกระต่ายทอง

อำเภอพรานกระต่าย แบ่งเขตการปกครอง

เป็น ๑๐ ตำบล , ๑๒๙ หมู่บ้าน

ประกอบด้วยตำบล พรานกระต่าย , หนองหัววัว , ท่าไม้ , วังคอง , วังตะแบก , เขาคีรีส , คุยบ้านโอง , คลองพิไกร , ถ้ำกระต่ายทอง , ห้วยยั้ง

อำเภอพรานกระต่ายมีเอกลักษณ์ที่สำคัญหลายประการเช่น

เสื่อ -> เสื่อ

จิ้งหรีด -> อีหนิด

ข้าวสาร -> ข้าวส่าน

ฝรั่ง -> ขี้ปุ่น

หนังสือ -> หนังสือ

ไม้สอยผลไม้ -> ไม้เสา

ตัวอย่างภาษาถิ่นอำเภอพรานกระต่าย

เอกลักษณ์ภาษาถิ่น

อำเภอพรานกระต่ายมีเอกลักษณ์สำคัญ คือภาษาถิ่น ที่มีลักษณะพิเศษ สืบทอดมาแต่สมัยสุโขทัย

เป็นอำเภอเดียวที่มีภาษาพูดและมีสำเนียงที่มีเสน่ห์ที่ไม่เหมือนกับแห่งใดในประเทศไทยดังตัวอย่าง (สัมภาษณ์ชาวพรานกระต่ายแท้ๆ)

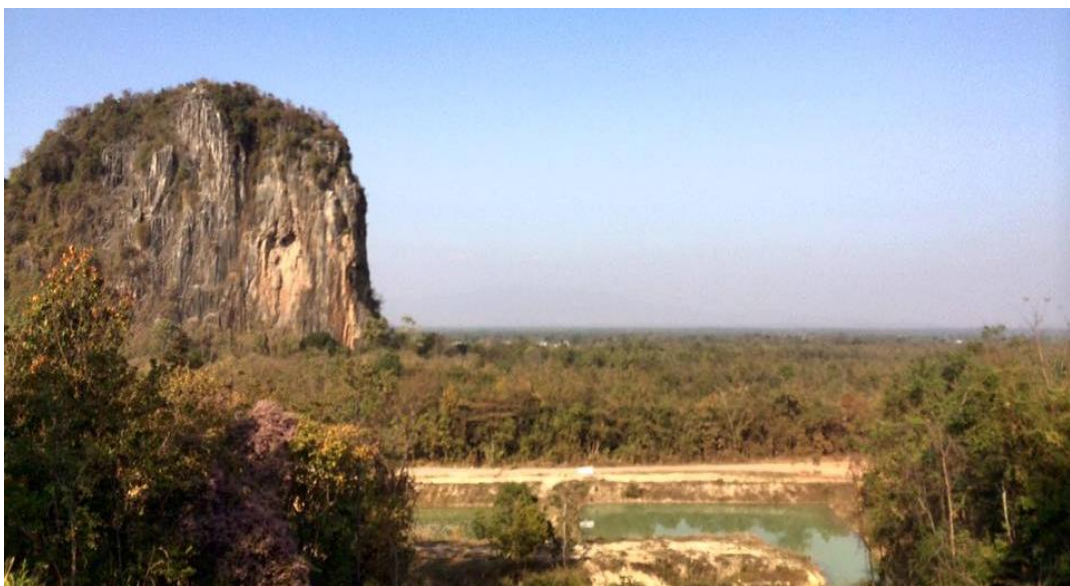

สัมภาษณ์ภาษาถิ่น ชาวพราวนกระต่าย

หินอ่อนเมืองพาน

แหล่งหินอ่อนที่สำคัญในจังหวัดกำแพงเพชร อยู่ที่อำเภอพรานกระต่าย บริเวณทิวเขา สว่างอารมณ์ เขาเขียว และเขา โทน ในทางธรณีวิทยา จัดว่าหินอ่อนที่เขาสว่างอารมณ์ มีอายุประมาณ ๓๐๐ - ๔๐๐ ล้านปี เป็นหินปูนที่ตกผลึกใหม่ อาจเรียกว่า หินอ่อนในแง่การค้า เขาสว่างอารมณ์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ของตลาดพรานกระต่าย ลักษณะ เป็นภูเขายอดแหลม มีผาชันเช่นเช่นเดียวกับหินปูนทั่วไป ประกอบด้วยหินปูนตกผลึกใหม่ โดยทั่วไปมีชั้นหนาสีขาว สีเทาอ่อน สีเทาแก่ปานกลาง ชั้นหินทั้งหมดหนาประมาณ ๑๕๐ เมตร ในปัจจุบัน รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการทำเหมือง หินอ่อน ในจังหวัดกำแพงเพชร โดยการให้สัมปทาน การทำเหมืองหินอ่อน ในเขตเขาโทน อันเป็นภูเขาลูกหนึ่ง ในทิว เขาสว่าง ให้ประทาน บัตร ลงวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๒๔ หินอ่อนที่เขาทอนมีคุณสมบัติเด่น คือผิวเป็นมัน มีสีเทาและขาว อมชมพู

ทิวเขาสว่างอารมณ์ อำเภอพรานกระต่าย

ทิวเขาแหล่งหินอ่อน พรานกระต่าย

เขาเหล็ก

หินอ่อน

การทำผลิตภัณฑ์จากหินอ่อน

ผลิตภัณฑ์หินอ่อน อำเภอพรานกระต่าย

การผลิตหินอ่อนที่อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร จึงเป็นอาชีพเด่นที่สุดอาชีพหนึ่งของจังหวัดกำแพงเพชร ที่นำรายได้มาสู่จังหวัด จำนวนมากหินอ่อนของพรานกระต่าย มีมาตรฐานการผลิต ที่พัฒนาแล้ว ทัดเทียมหรือบางอย่างอาจล้ำหน้าต่างชาติ ผลิตภัณฑ์หินอ่อนที่มีชื่อเสียงของอำเภอพรานกระต่าย จัดเป็นสินค้าของชุมชน อาทิ ช้างแกะสลัก โคมไฟ ที่ทับกระดาศ บัตรพระ แจกัน ศาลเจ้า นาฬิกาตั้งโต๊ะ โต๊ะ แก้ว อี จานแก้ว ถังแช่ไวน์ และของแต่งบ้านจำนวนมาก มีความละเอียดอ่อนที่สวยงาม ทำชื่อเสียงและรายได้มาสู่จังหวัดกำแพงเพชร จำนวนมาก

เห็ดโคน อำเภอบรรพตพิสัย

เห็ดโคนดองรสดี

พรวนกระต่ายเป็นแหล่งเห็ดโคนที่รสดีมากๆ เป็นเห็ดโคนมี รสหวาน กรอบ ไม่เหนียว ขนาดไม่ใหญ่มาก ขึ้นทั่วไป ในป่าที่พรวนกระต่าย มีราคาค่อนข้างสูง สามารถส่งออกขายต่างจังหวัดได้ มีมากจนต้อง นำมาดอง ถนอมอาหาร เป็นเห็ดโคนดองที่รสชาติอร่อย ที่สามารถรับประทานได้ทั้งปี

เมืองบางพาน อำเภอรานกระต่าย

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญคือ

เมืองบางพาน อยู่ที่บ้านวังพาน ตำบลเขาศิรีส อำเภอรานกระต่าย เป็นชุมชนโบราณที่ตั้งอยู่บนเส้นทางถนนพระร่วงที่จะไปยังสุโขทัย มีลักษณะเมืองค่อนข้างกลม มีคูน้ำและคันดินล้อมรอบสามชั้น ภายในเมืองพบซากโบราณสถานขนาดเล็ก มีสภาพเป็นกองศิลาแลง ด้านตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองมี เขานางทอง บนยอดเขามีโบราณและฐานพระเจดีย์ทรงดอกบัวตูม ภายในเมืองพานแม้ว่าจะพบซากโบราณสถานขนาดเล็ก เมื่อเปรียบเทียบกับขนาดของผังเมือง แต่ความสำคัญของชุมชนแห่งนี้คือ เป็นเมืองที่อยู่บนเส้นทางคมนาคม ที่ติดต่อกับกรุงสุโขทัย และเมืองอื่นได้สะดวก เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ท่ามกลางที่ราบลุ่มซึ่งเพาะปลูกได้ดี เคยเป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรบาท ที่พญาลิไท นำมาประดิษฐานไว้

โบราณสถานเขานางทอง ตำบลเขาศิรีส

เขานางทอง ตำบลคีรีส อำเภอพราณกระต่าย

อำเภอพานกระต่าย ยังมีวัดที่เก่าแก่ และทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและ โบราณคดี จำนวนมาก อาทิวัด

วัดไตรภูมิ ตำบลถ้ำกระต่ายทอง

วัดอินทาราม ตำบลท่าไม้

วัดกุฎีการาม ตำบลพรานกระต่าย

อำเภอพรานกระต่าย เป็นอำเภอที่เก่าแก่ และมีประชาชน ที่อยู่มากตั้งแต่สมัยโบราณ มีภาษา วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ เป็นของตนเอง นับว่าเป็นอำเภอที่ทรงคุณค่าที่น่าศึกษาที่สุดอำเภอหนึ่งในจังหวัดกำแพงเพชร

บทโทรทัศน์
สันติ อภัยราช

สารคดีโทรทัศน์วัฒนธรรม ตอน อำเภอพราณกระต่าย

ช่อง : vittaya jaturapak

ชื่อ : รายการโทรทัศน์วัฒนธรรมประจำปี 2560 ตอน อำเภอพราณกระต่าย

ที่อยู่ : <https://www.youtube.com/watch?v=sOg5ggB53MQ>

The image shows a screenshot of a YouTube video player. At the top, there is a search bar with the text "Search" and a magnifying glass icon. Below the search bar is a video player showing a large white elephant sculpture with orange and black markings on its side. The video player has a red progress bar and a timestamp of 13:20 / 17:02. Below the video player, there is a title "รายการโทรทัศน์วัฒนธรรมประจำปี 2560 ตอน อำเภอพราณกระต่าย" and a channel name "vittaya jaturapak" with a "Subscribe" button and "732" subscribers. In the bottom right corner, it says "842 views".

เบื้องหลังสารคดีโทรทัศน์
ตอน อำเภอพราณกระต่าย

พิธีกร

อาจารย์สันติ อภัยราช

มัลติมีเดีย

นายวิทยา จตุรภาค

เอกลักษณ์ภาษาถิ่น ถ่ายทำสารคดีชุด อำเภอพรานกระต่าย ภาษาเป็นเอกลักษณ์ที่ยอดเยี่ยม

ศาลเจ้าพ่อกระต่ายทอง

ซ้าย : นายธวัช สถานที่ : เขาเหล็ก

